

БОЛОЊСКИ ПРОЦЕС - ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Образовне институције представљају дух и интелект једне нације и одувјек су биле средство подстицања дијалога, средство које треба довести до разумијевања свијета, до развијања личности, интелектуалних способности, и средство које треба да омогући бољу позицију на друштвеној лествици.

Образовање јесте суштина самог друштвеног система. Путем њега, преноси се вишевековно знање с генерације на генерацију. Може се рећи да представља својеврстан облик социјализације путем кога млађи нараштаји усвајају одређене вриједности, норме и правила, које им помажу да се уклопе у заједницу.

Од почетка школовања, већина младих људи се нада да ће стећи одређено знање које ће их оспособити за рад, које ће им пружити могућност за напредовањем, и да ће то бити сигурна инвестиција која ће обезбиједити бољи живот.

Живимо у савременом добу, гдје се традиционалан начин образовања превазилази. Структура образовања се мијења и доносе се бројне реформе у циљу побољшања квалитета. Једна од значајних реформи у образовном систему свакако је болоњски процес, који је почео прије 15-ак година и који је промијенио начин студирања у великој мјери.

Свако од нас је, мање или више, упознат са значењем ријечи "болоњски процес". Често се користи у позитивном, али и у негативном контексту. Једни га критикују јер сматрају да је довео до урушавања образовног система, а други сматрају да је побољшао квалитет образовања. Полемике о његовим учинцима можемо чути свакодневно у масовним медијима, на високошколским установама, у разговору обичних људи.. Дакле, то је појава која чини саставни дио нашег друштва, појава која првенствено има велики утицај на студенте, на њихове перцепције и размишљање, и појава која са собом носи позитивне и негативне учинке.

Болоњски процес назван је по декларацији коју су потписали министри најразвијенијих западно-европских земаља у Болоњи, 19. јуна 1999. године. Дакле, потписали су је министри, а не академски грађани, што имплицира да овај процес има политичку компоненту. Ова декларација означила је велику прекретницу у развоју високог образовања у Европи. Циљ јој је стварање јединственог европског образовног система. До данас, ову декларацију потписало је преко 40 земаља Европе, међу којима је и Босна и Херцеговина.

Ствараоци овог процеса су од почетка знали да циљеви Болоњске декларације неће одговарати већини становништва. Стога су користили разне методе како би овај процес представили као нешто добро. Указивали су на позитивне стране, као што су: бољи услови студирања, већа могућност запошљавања, више праксе, конкурентност на домаћем и европском тржишту рада, већа интеракција између студената и професора, сарадња са европским универзитетима и још много тога.

Али, шта се крије иза свега тога? Под плаштом промовисања напретка, квалитета, бољих услова и сл., циљ му је да глобализује, односно да доведе до денационализације. Као што је исказано у декларацији, овим процесом се жели постићи јединствени образовни систем, што значи да се нарушава културни идентитет земаља које су потписале декларацију, односно долази до културне глобализације. Данас се чини као да су национални интереси у образовању изгубили битку са процесима глобализације и мондијализације.

Оно што се такође истиче у декларацији јесте значај успостављања европског система високог образовања за запошљавање студената. То значи да, захваљујући новом систему, људи из наших земаља могу да раде у европским земљама. Сви смо свједоци одласка најталентованијих људи из земаља у транзицији у индустријски водеће европске земље. Милиони стручњака, научника, доктора, правника, студената напушта своју земљу у потрази за бољим животом. Тако губимо најспособније људе, и овај процес, не само да подстиче, већ и легализује "одлив мозга".

Од усвајања болоњског процеса, већина факултета у Републици Српској, а и цијелој БиХ, приступила је примјени новог система. Иако су прописане норме којих се треба придржавати, многе образовне институције не поштују принципе ове декларације и не спроводе овај процес на одговарајући начин. На једним факултетима је реализован, на другим само дјелимично, а на трећим чак никако.

Разлога за то је много. Самим тим што подразумијева трансформацију наставе, овај процес је веома скуп, па то онемогућава адекватну примјену. С друге стране, многе образовне установе имају критички став према новом систему и не желе да напусте стари начин студирања. Стога, воде своју политику, те је сваки покушај увођења новина безуспјешан.

У образовни систем унешене су промјене, а најважније су: европски систем преноса бодова (енгл. European Credit Transfer System) и нова структура студија, коју чине три циклуса.

ЕСПБ систем састоји се у прикупљању бодова. Бодови се добијају присуством на предавањима, вјежбама, полагањем колоквијума, писањем семинарских радова..

Такође, овом декларацијом прописано је да се студиј састоји од три циклуса. Први циклус чине основне академске студије, које трају три или четири године. Други циклус чине дипломске академске студије, односно мастер, које трају пет година, заједно са претходно

завршеним студијама. Након мастер студија сада слиједе специјалистичке студије, а до сада је било обрнуто, специјалистичке су биле једногодишње, оне су биле нижи степен, а магистарске су биле двогодишње и оне су биле виши степен. Трећи циклус чине докторске академске студије које трају најмање три године, уз услов да су претходно завршене дипломске студије, односно мастер.

За релативно кратак период, начин наставе је промијењен, уведено је континуирано оцјењивање, уџбеници су скраћени и количина градива је смањена. Такође, просјечна оцјена је повећана, као и број младих људи који дипломирају. Дакле, градиво је смањено, а испит је могуће положити путем испуњавања предиспитних обавеза, тј. писањем семинарских радова и полагањем колоквијума. Али, с обзиром на то да се болошки процес не примјењује свугдје на исти начин и у истом интензитету, на неким факултетима, испит је могуће положити путем колоквијума и семинарског рада, а на другим не.

На примјер, када је ријеч о Универзитету у Сарајеву, један испит подијељен је на два колоквијума, те се испит може положити захваљујући томе. Што се тиче појединих факултета у оквиру Универзитета у Источном Сарајеву, колоквијум и семинарски рад само су услов изласка на испит, и не омогућавају полагање.

Поред тога, дешава се да су студентске групе преобимне, да је наставни кадар старомодан, да су студенти преоптерећени предиспитним обавезама. Све то доводи до незадовољства, како од стране студената, тако и од стране професора. Оно што такође спречава спровођење болошког процеса јесте недостатак одговарајуће опреме, простора, недовољан број професора у односу на број студената, неразвијен студентски стандард, ограничена финансијска средства..

Болоња подразумијева и увођење већег броја предмета. Студенти истовремено спремају колоквијуме и испите из потпуно различитих области, па долази до велике збрке. Долази до расипања знања, градиво се лако заборавља, и на крају, материја се уопште и не познаје.

Промјена начина студирања, писање семинарских радова, полагање колоквијума, обрадовало је многе, јер то олакшава пролазност на испитима. Једноставно, оствари се одређени број бодова и пролазна оцјена је загарантована.

Опште је познато да је семинарски рад могуће набавити на различите начине, а са развојем интернета, технике манипулација и малверзација су побољшане. Полагање колоквијума, као и писмених испита (што Болоња заговара), омогућава варања и преписивања, те стога није чудно што неко положи испит, а да не зна апсолутно ништа о предмету.

Путем свега тога, долази до деградације студирања. Образовање се свело на много нижи степен од претходног. Знање је минимално, а широк спектар знања више и не постоји.

Оно што такође урушава образовни систем јесте отварање великог броја приватних факултета и високих школа, којих је све више откад је примјењен болоњски процес. Опште је познато да приватни факултети омогућавају стицање дипломе без имало знања.

Данас звање не гарантује знање, а високе оцјене не значе квалитет. Поражавајућа чињеница јесте да је образовање данас у кризи, и често се за то окривљује управо Болоња. Створила је инфлацију диплома, односно много више кадрова, због чега је тржиште рада преоптерећено.

У посљедње вријеме, неке образовне институције региона, на примјер, у Хрватској, које су такође примјењивале нови систем, напустиле су га, јер су увидјели колико негативних учинака доноси. Што се тиче наше државе, још увијек не долази до значајних промјена по том питању.

Поставља се питање, ако је овај систем заиста добар, како се промовише, зашто онда престижни европски универзитети попут Оксфорда и Кембриџа, а и сам Универзитет у Болоњи, имају критички став према овом процесу?

Када се осврнемо на некадашњи систем студирања, увиђамо да је мали проценат људи студирао и завршавао факултете, а данас су ријетки они који не студирају, без обзира на лош просјек оцјена из средње школе.

Ако упитамо неку особу, која је завршила студије по старом програму, да изрази став о данашњој ситуацији, рећи ће нам како је прије било много квалитетније, како су људи завршавали факултет са много више знања, како свако није имао привилегију да добије статус академског грађанина. А шта се дешава данас? Имамо бројне примјере "академских" грађана који не посједују елементарно опште знање, нити познају основна граматичка правила свога језика.

У савременом друштву, гдје се уништава све оно што је некада вриједило, уништава се и високо образовање, као један од стубова будућности. Али, без обзира на промјену система, увијек ће бити оних који желе нешто да науче, и оних који не желе. Биће и оних који су стекли знање, а и оних који немају ништа друго осим звања. Колико знања ћемо успјети да стекнемо, зависи искључиво од нас, од нашег труда, рада, жеље и упорности.

Уколико се и даље настави примјењивати овај систем, без икаквог напретка и добрих резултата, не можемо очекивати да ћемо у будућности имати стручне кадрове и способне, образоване људе. Не можемо очекивати да ћемо имати добре докторе, правнике, инжињере, професоре.. Удар на образовање је и најтежи удар, јер он, под маском приближавања Европи, руши и посљедње елементе досадашњег вишедеценијски разрађиваног система образовања. Ако се уништи образовање, уништава се и друштво. Јер, као што рекох на почетку овога текста, образовање је суштина самог друштвеног система, и ако тога нема, наша држава ће још више пропасти, полако, али сигурно.

Име и презиме: Наташа Милетић

Адреса: Улица Мехмед-паше Соколовића, Фоча

Број телефона: 066-091-172

Датум рођења: 25. 06. 1994.

Факултет: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву

Смјер: Новинарство

Година студија: Трећа